

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

Т.І.Науменко

Україна, м. Київ, Міжнародний науково-навчальний центр
інформаційних технологій та систем
НАН України та МОНМС України

Основними *особливостями* періоду раннього дитинства є: інтенсивний темп загального розвитку, висока пластичність організму, великі потенційні можливості, взаємозалежність фізичного, психічного та духовного розвитку, нестабільність психічного та фізичного станів, вроджена сенсомоторна потреба та потреба в спілкуванні з дорослими, висока навіюваність і лабільність емоційних станів дитини [1, 2].

Визначивши особливості розвитку дітей раннього віку, можна планувати *шляхи впливу на їх розумовий розвиток*. Але спочатку розглянемо вікові можливості.

На *другому році життя*, коли дитина ще не володіє словом і не вміє добре розмовляти, основою розумового розвитку є сенсорне виховання. Здійснюється воно в процесі предметної діяльності дитини. Роздивляючись різні предмети, іграшки, знаряддя малюк розвиває зорові, слухові, тактильні аналізатори. Він вчиться аналізувати їх характеристики (великий-маленький, плоский-об'ємний, широкий-вузький, солодкий-кислий-солоний-гіркий, кольори ін.). Аналітично-порівняльна робота мозку відбувається у дітей цього віку у навчально-ігровій діяльності, за допомогою дорослого, в ігровій формі на емоційно-позитивній основі.

Для розумового розвитку *дітей 3-го року життя характерно*: розвиток активного мовлення, таких мислительних операцій як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення (на основі основних ознак предметів), знаходження елементарних логічних зв'язків між явищами та причинно-наслідкових зв'язків на прикладі знайомих явищ. Інтенсивний розвиток уваги, пам'яті, уявлення, сприймання. Активна участь дітей у навчальній діяльності, що є ознакою високої пізнавальної активності [3, 4].

Отже, *розвиток мислення дітей раннього віку* передбачає використання таких розвивальних технологій, які враховують їх вікові можливості та базуються на емоційній основі, на основі предметної діяльності та розвитку вербального й невербального мовлення, вмінні робити перенос набутих знань у нові ситуації,

формування у дітей вміння узагальнювати суттєві ознаки предметів як основному показнику аналітико-синтетичної діяльності мислення у цьому віці.

У центрі сучасних технологій навчання і виховання знаходиться *особистісно-зорієнтована модель* спілкування, основною метою якої є створення умов для індивідуального розвитку кожного вихованця. Вважаю, що ефективно задіяти цю педагогічну модель, зокрема, в розумовому вихованні, можна при виконанні наступних **умов**:

- Спираючись на емоційний фактор розвитку, постійно підтримувати в дитині бажання залучатися до світу культури.
- Орієнтуючись на індивідуальні можливості дитини, навчати її засобам, які сприяють такому залученню.
- Створювати умови для всебічного (розумового, емоційного, фізичного, духовного) розвитку дитини. Відомо, що дитина, вихована з раннього віку у «колі любові», в атмосфері радості, позитивних емоцій набуває позитивного мислення; вона доброзичлива, активна, творча, допитлива. Незадоволення, негативні емоції, погані настрої, страх пригнічують психіку дитини. Таким чином, позитивний емоційний стан створює основу для всебічного розвитку.

Спираючись на ці основні умови, педагог за особистісно-орієнтованою моделлю виховання може розробити план активного розвитку кожної дитини, а не пасивного формування її особистості з боку дорослих.

На мою думку, особистісно-зорієнтовані технології, спрямовані на розумове виховання дітей раннього віку передбачають використання певних **педагогічних методів**, основними серед них є:

- мотиваційний метод (створення позитивно-емоційного настрою за допомогою іграшки, гри, музики, міміки, інтонації, заохочення тощо). Використовується на заняттях, прогулянках, вдома;
- метод переносу та варіативного повтору дидактичного матеріалу (перенос знань у нові умови, варіативність змісту, форм, конкретних методів і прийомів);
- метод міжпредметних зв'язків;
- постійне використання наочності (на заняттях, в інтер'єрі дитячого садка, вдома) [5].

Спираючись на зазначені умови та методи нами була створена експериментальна **програма розумового виховання** дітей раннього віку «Розумнички».

Програма вміщує:

- зміст роботи з дітьми другого й третього року життя (перспективне планування основних видів роботи на рік);
- розподіл змісту по темам відповідно віку дітей;
- приклади основних методів та прийомів роботи з дітьми;
- перелік ігрових посібників та ігрового матеріалу (які бажано мати для педагогічної роботи);
- тематичні блоки завдань на розвиток мислення та мовлення дітей раннього віку;
- орієнтовні запитання до дітей проблемного характеру;
- показники розумового розвитку дітей 2-го та 3-го року життя.

Особливі умови впровадження програми: повсякчасна активізація мовлення дітей педагогами та батьками, використання музичного матеріалу та пальчикових ігор на всіх заняттях, зміст яких дозволяє це.

Важливу роль відіграє **форма** проведення занять для дітей раннього віку. У групах дітей 2-го року життя - це заняття з одним - двома «героями» (персонажами), у групах 3-го року – одна тема із різними «героями». В основу реалізації авторської програми покладено **тематичний підхід** до подачі змісту програми.

Основними видами дитячої діяльності, під час яких акцентується увага педагога на розумовому розвитку дітей, є *сенсорне виховання, розвиток мовлення, прогулянки на природі*. Саме зміст цих занять взято мною за основу розумового виховання дітей раннього віку. Безумовно, на інших заняттях теж відбувається активний розвиток дитини, особливо, на музичних заняттях (як найбільш позитивно-емоційних).

Література:

1. Аксарина Н.М. Воспитание детей раннего возраста. – М.: Медицина, 1977. – 303 с.
2. Семен Гончаренко. Український педагогічний словник. – К.:Либідь,1997.- 376 с.
3. Умственно воспитание детей раннего возраста/Под ред. Е.И.Радиной. М.: Просвещение,1968.
4. Фролова А.Н.Умственное воспитание детей раннего возраста. – К.: М. Радянська школа, 1989. – 160 с.
5. Науменко Т.І.Як активізувати мовлення малят? / ж. Дошкілля, 2007, №1.

Надійшло до редакції 30.03.2013 року